

PROGRAM AUTORSKI

WYCHOWANIE KOMUNIKACYJNE W GIMNAZJUM

Autor programu: mgr Mariusz Strzałkowski

Program został wpisany do Szkolnego Zestawu Programów Nauczania pod nr 46 decyzją Rady Pedagogicznej Gimnazjum nr 7 w Tarnowie z dn. 30 września 2002r.

I. CZĘŚĆ WSTĘPNA – ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

1. Geneza i cele nadrzędne programu

Rozwój motoryzacji jest nieuchronną konsekwencją postępu cywilizacji. Niesie on jednak zagrożenia w postaci wypadków drogowych, w których giną ludzie, zniszczeniu ulegają pojazdy, a także może zanieczyszczać środowisko. Liczba pojazdów poruszających się po drogach naszego kraju rośnie lawinowo. Równocześnie pogarsza się stan techniczny dróg i towarzyszącej im infrastruktury. Zaniepokojenie budzi rosnąca liczba wypadków. Coraz częściej ich przyczyną jest nieznanostwo bądź lekceważenie i nieprzestrzeganie obowiązujących przepisów o ruchu drogowym, w tym o ruchu pieszych. W minionych latach przeprowadzono na terenie Warszawy badania, które wykazały, że ponad 80% badanych nie znało przepisów o ruchu pieszych, a ponad połowa z tej liczby nie wiedziała o istnieniu takich przepisów.

W Polsce zbyt duzo dzieci, uczniów ulega wypadkom. Statystyki przedstawiają każdego roku liczby zabitych i rannych trudne do zrozumienia. Dlaczego właśnie aż tyle? Niewątpliwie jest to sprawa kultury i świadomości dorosłych oraz przyzwyczajień, nawyków i wiedzy uczniów. Wśród dorosłych trudno będzie w czasie jednego pokolenia podnieść na wyższy poziom kulturę zachowań. Łatwiej i szybciej to uczynimy wśród dzieci, które niedługo jako dorośli będą już inne. Wychowanie młodego pokolenia i zmiana zachowań ludzkich jest procesem złożonym i długotrwałym. Aby więc uzyskać spodziewane pozytywne wyniki zachowań ludzi w ruchu drogowym za lat kilka lub kilkanaście, musimy jak najszybciej i już od najmłodszych klas prowadzić obowiązkowe zajęcia dydaktyczno-wychowawcze z bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Znając trudności, z jakimi na co dzień borykają się nauczyciele realizujący problematykę związaną z edukacją komunikacyjną proponuję całościowe ujęcie tej

problematyki. Program wychowania komunikacyjnego może być realizowany w ramach nauczania techniki, wychowania fizycznego jak również poprzez oddzielne zajęcia prowadzone w szkole.

2. Okres realizacji

Program będzie realizowany w cyklu trzyletnim nauczania w gimnazjum.

3. Adresaci programu

Program kierowany jest do uczniów wszystkich klas gimnazjum.

4. Warunki realizacji programu

Zawarte w programie treści należy realizować na lekcjach techniki, ale również na lekcjach wychowania fizycznego i na godzinach wychowawczych oraz w ramach ścieżki ekologicznej i prozdrowotnej. Aby prawidłowo przygotować młodzież do uczestnictwa w ruchu drogowym w charakterze rowerzysty lub motorowerzysty, na realizację tego programu należy przeznaczyć około 25 godzin lekcyjnych.

II. CELE PROGRAMU

▪ cele ogólne

- poszerzenie i utrwalenie podstawowych wiadomości w zakresie przepisów i zasad dotyczących bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- prawidłowa ocena stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- unikanie zagrożeń występujących na drodze,
- uświadomienie odpowiedzialności za bezpieczeństwo własne i innych użytkowników ruchu drogowego,
- dostrzeganie zagrożeń dla środowiska naturalnego wynikających z rozwoju motoryzacji.

▪ cele kierunkowe

- utrwalanie prawidłowych nawyków zachowań na drodze,
- dostarczenie uczniowi wiedzy o przepisach obowiązujących w ruchu drogowym,
- umożliwienie zdobycia umiejętności wynikających z połączenia wiedzy o przepisach ruchu drogowego z opanowaniem techniki jazdy motorowerem,

- wzbogacanie zasobu podstawowych pojęć z dziedziny ruchu drogowego, szczególnie w zakresie ruchu pojazdów,
- wdrażanie uczniów do samodzielnego korzystania z materiałów o tematyce ruchu drogowego,
- poznanie sposobu postępowania kierującego motorowerem w razie przybycia na miejsce wypadku,
- przygotowanie uczniów do uzyskania uprawnień na kartę motorowerową.

III. TREŚCI NAUCZANIA

1. Cele kształcenia:

- Pojęcia ustawowe z dziedziny ruchu drogowego dotyczące motoroweryzisty.
- Hierarchia ważności norm, znaków, sygnałów i poleceń w ruchu drogowym.
- Przepisy ruchu pieszych - powtórzenie i pogłębienie wiedzy.
- Przepisy ruchu motorowerów:
 - ✓ ruch prawostronny,
 - ✓ włączanie się do ruchu,
 - ✓ zmiana kierunku lub pasa ruchu,
 - ✓ przecinanie się kierunków ruchu,
 - ✓ wymijanie, omijanie, wyprzedzanie, zawracanie i cofanie,
 - ✓ dostosowanie prędkości, bezpieczny odstęp, hamowanie,
 - ✓ zasady dotyczące korzystania z dróg przez rowerzystów i motoroweryzystów,
 - ✓ obowiązek używania hełmów ochronnych,
 - ✓ zakaz przewozu innych osób rowerem i motorowerem,
 - ✓ warunki techniczne motoroweru,
 - ✓ jazda w warunkach ograniczonej widoczności, używanie świateł zewnętrznych.
- Nazwy, treść i znaczenie znaków drogowych.
- Tryb i zasady uzyskiwania karty motorowerowej.

- Pogadanki i ćwiczenia przy użyciu kodeksu drogowego w celu wykształcenia umiejętności samodzielnego posługiwania się nim.
- Sygnały nadawane przez osoby kierujące ruchem.
- Analiza wypadków drogowych -przyczyny, skutki, sposoby unikania.
- Postępowanie w razie wypadku drogowego, elementy udzielania pierwszej pomocy.
- Komunikacja drogowa a środowisko. Skutki rozwoju motoryzacji.
- Historia rozwoju motoryzacji. Sporty motorowe

2. Cele wychowawcze:

- kształtowanie postaw zgodnych z kryteriami kultury ruchu drogowego,
- dostrzeganie potrzeby samokształcenia,
- modelowanie zachowań asertywnych
- uwrażliwienie na potrzeby drugiego człowieka,
- kształcenie samodzielności, umiejętności współdziałania w grupie.

3. Szczegółowe omówienie tematów zajęć:

- realizowanych w ramach lekcji techniki

Temat zajęć	Wiadomości	Umiejętności
Zasady ruchu drogowego.	– zasady: ruchu prawostronnego, ostrożności, szczególnej ostrożności, ograniczonego zaufania	– Uczeń zna i stosuje w praktyce zasady: ruchu prawostronnego, ostrożności, szczególnej ostrożności, ograniczonego zaufania.
Hierarchia ważności norm, znaków i sygnałów drogowych oraz poleceń dawanych przez osobę kierującą ruchem.	– znaki i sygnały drogowe – hierarchia ważności norm, znaków i sygnałów drogowych – sygnały nadawane przez osoby kierujące ruchem.	– Umiejętność stosowania hierarchii, norm, znaków i sygnałów drogowych oraz poleceń dawanych przez osobę kierującą ruchem. – Uczeń potrafi określić, w jakich sytuacjach pierwszeństwo ma pieszy, a w jakich kierujący pojazdem.

Zasady ustępowania pierwszeństwa pieszym przez kierujących.	<ul style="list-style-type: none"> – na przejściu na pieszych – na skrzyżowaniach, gdzie nie ma wyznaczonych przejść dla pieszych – przy dojeżdżaniu do przystanków autobusowych, tramwajowych 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń potrafi określić, w jakich sytuacjach pierwszeństwo ma pieszy, a w jakich kierujący pojazdem.
Zasady bezpiecznego wykonywania manewrów na drodze przez kierujących.	<ul style="list-style-type: none"> – włączanie się do ruchu, zmiana kierunku jazdy lub pasa ruchu, – wymijanie, omijanie i wyprzedzanie 	<ul style="list-style-type: none"> – Potrafi bezpiecznie wykonywać na drodze podstawowe manewry. – Zna miejsca i okoliczności, w których niebezpieczne jest wykonywanie niektórych manewrów.
Pierwszeństwo przejazdu na skrzyżowaniach bez znaków.	<ul style="list-style-type: none"> – ustawa „Prawo o ruchu drogowym” Art. 25 Art. 26 ust. 2 Art. 27 ust. 2 – typy skrzyżowań znak A-5 	<ul style="list-style-type: none"> – Właściwa interpretacja przepisów – Ocena stopnia zagrożenia w miejscu, gdzie przecinają się kierunki ruchu pojazdów – Porównywanie skrzyżowań ze względu na kształty, obowiązujące zasady pierwszeństwa przejazdu – Kształtowanie postawy bezpiecznego zachowania się w rejonie skrzyżowania w trosce o bezpieczeństwo swoje i innych oraz umiejętności przewidywania zagrożeń – Określanie kolejności przejazdu przez skrzyżowania
Pierwszeństwo przejazdu na skrzyżowaniach ze znakami.	<ul style="list-style-type: none"> – znaki: A-7, B-20, A-6a, A-6b, A-6c, D-1, H-15a, H-15c, C-12, N-11, N-12a, N-12b – zasady pierwszeństwa przejazdu na skrzyżowaniach ze znakami o ruchu kierowanym 	<ul style="list-style-type: none"> – Właściwa interpretacja znaków pionowych i poziomych znajdujących się przy skrzyżowaniu – Właściwe zachowanie się kierującego przed przejechaniem przez skrzyżowanie – Rozpatrywanie zasad pierwszeństwa przejazdu przez skrzyżowania różnego rodzaju (również z pojazdami szynowymi i uprzywilejowanymi)
Drogi	<ul style="list-style-type: none"> – czynniki warunkujące rozwój szlaków komunikacyjnych – zalety i wady dawnych i współczesnych dróg – warunki jazdy na różnych rodzajach dróg 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń potrafi wyjaśnić, jakie czynniki miały i mają wpływ na rozwój dróg. – Potrafi dokonać podstawowej kwalifikacji dróg (np. ze względu na dozwoloną prędkość, miejsce występowania itp.).

Wymagania techniczne motoroweru.	<ul style="list-style-type: none"> – motorower według ustawy „Prawo o ruchu drogowym” – obowiązkowe i dodatkowe wyposażenie motoroweru – dane techniczne – obsługa codzienna, okresowa i sezonowa 	<ul style="list-style-type: none"> – Wdrażanie do systematycznej konserwacji motoroweru. – Określanie wpływu stanu technicznego motoroweru na bezpieczeństwo na drodze. – Ułożenie planu czynności konserwacyjnych motoroweru.
Warunki dopuszczenia motorowerzysty do ruchu po drogach publicznych	<ul style="list-style-type: none"> – wymagania, jakie powinien spełnić kandydat na kartę motorowerową – niezbędne dokumenty (karta motorowerowa, dowód rejestracyjny, potwierdzenie zawarcia umowy OC) 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń rozumie potrzebę stawiania określonych wymagań kandydatom na kierujących pojazdami po drogach publicznych i zna te wymagania.
Przepisu ruchu drogowego dotyczące motorowerzysty.	<ul style="list-style-type: none"> – ustawa “Prawa o ruchu drogowym”: Art. 20 ust. 2, Art. 20 ust. 6 pkt.3 Art. 32 ust. 1 pkt.1 Art. 32 ust. 2, 4 Art. 33 ust. 3, Art. 40 Art. 51 ust. 4 Art. 66 ust. 1, ust. 2 Art. 71 ust. 1, ust. 2 Art. 73 ust. 1 Art. 74 ust. 1, 2, 3, 4 Art. 75 ust. 3 Art. 78 ust. 1-4 Art. 81 ust. 1, 3, 7 Art. 96 ust. 2 Art. 97 ust. 2 – manewry wykonywane przez kierującego motorowerem 	<ul style="list-style-type: none"> – Korzystanie z “Kodeksu drogowego”. – Właściwa interpretacja przepisów. – Porównanie manewru wyprzedzania z omijaniem i wymijaniem. – Opis zachowania się kierującego motorowerem przy wykonywaniu manewrów zmiany pasa ruchu i kierunku jazdy (skręt w prawo, w lewo na jezdni jedno- i dwukierunkowej i zawracanie).
Droga zatrzymania pojazdu.	<ul style="list-style-type: none"> – czynniki, od których zależy całkowita droga zatrzymania pojazdu: cechy psychofizyczne kierowcy, szybkość uruchomienia i zadziałania hamulców – długość drogi hamowania 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń wie, jakie czynniki mają wpływ na całkowitą drogę zatrzymania pojazdu.

Pierwsza pomoc na miejscu wypadku	<ul style="list-style-type: none"> – pojęcia: wypadek, kolizja – czynności konieczne do wykonania na miejscu wypadku drogowego – elementy pomocy przedmedycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – Podjęcie właściwej decyzji na miejscu wypadku – Opisanie kolejnych czynności na miejscu wypadku drogowego – Ocena zdarzenia drogowego i zastosowanie odpowiedniego wzorca postępowania – Kształtowanie postawy współczucia i niesienia pomocy osobom poszkodowanym – Analiza nieprawidłowego zachowania uczestników ruchu drogowego
Komunikacja drogowa a środowisko. Skutki rozwoju motoryzacji.	<ul style="list-style-type: none"> – wpływ hałasu na zdrowie – degradacja środowiska – urządzenia redukujące niekorzystny wpływ motoryzacji na środowisko 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń rozumie zagrożenia związane z wpływem rozwoju motoryzacji na środowisko. – Podejmuje działania poprawiające stan środowisko.
Historia przepisów o ruchu drogowym.	<ul style="list-style-type: none"> – zarys historyczny przepisów o ruchu drogowym 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń rozumie potrzebę stosowania się do przepisów ruchu drogowego
Historia rozwoju motoryzacji. Sporty motorowe.	<ul style="list-style-type: none"> – historia motoryzacji 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń potrafi wyjaśnić, jakie korzyści niesie za sobą rozwój motoryzacji.
Układanie i rozwiązywanie testów.	<ul style="list-style-type: none"> – rodzaje testów – zasady układania testów 	<ul style="list-style-type: none"> – współpraca w grupach podczas układania pytań i zadań testowych – rozwiązywanie gotowych testów
Przygotowanie do udziału w Turnieju Wiedzy o Ruchu Drogowym.	<ul style="list-style-type: none"> – eliminacje szkolne Turnieju Wiedzy o ruchu Drogowym. 	

- realizowanych w ramach lekcji wychowawczej i wychowania fizycznego

Okoliczności powstawania wypadków	Powiązania pomiędzy cechami psychofizycznymi a reakcjami ruchowymi w zależności od: <ul style="list-style-type: none"> – czasu postrzegania i reakcji (refleks), – stosowania środków uzależniających (pobudzających, zmieniających percepcję, hamujących), w tym także alkoholu, – stanu zdrowia oraz zaburzeń widzenia, słyszenia, jak i zmęczenia, znużenia i stresu. 	– Uczeń potrafi wyjaśnić, w jakim stopniu cechy psychofizyczne człowieka mają wpływ na jego zachowanie w ruchu drogowym.
Wpływ alkoholu na sprawność człowieka	– Alkohol jako najczęstsza okoliczność towarzysząca powstawaniu wypadków drogowych z winy uczestników ruchu drogowego.	– Uczeń potrafi wyjaśnić, w jaki sposób organizm człowieka reaguje na alkohol. Zna czynniki wpływające na stężenie alkoholu we krwi.
Ludzie niepełnosprawni w ruchu drogowym	<ul style="list-style-type: none"> – Osoby niewidome, słabo widzące – Osoby niesłyszące i słabo słyszające – Osoby o widocznym ograniczeniu sprawności ruchowej 	– Uczeń rozumie potrzeby i problemy różnych grup ludzi niepełnosprawnych związane z ruchem drogowym
Znaczenie wzorców osobowych w kształtowaniu społecznie pożądanych postaw	<ul style="list-style-type: none"> – Wpływ starszego rodzeństwa i kolegów – Oddziaływanie środków masowego przekazu – Rola instytucji działających na rzecz bezpieczeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń potrafi wyjaśnić związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy wpływem środków masowego przekazu oraz instytucji i organizacji powołanych do poprawy stanu bezpieczeństwa na drogach a kształtowaniem odpowiednich postaw. – Daje dobry przykład młodszym kolegom.
Sposoby wpływania na podniesienie bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.	<ul style="list-style-type: none"> – Działania edukacyjno-profilaktyczne na rzecz upowszechniania bezpieczeństwa w ruchu drogowym (akcje i kampanie o charakterze prewencyjnym np. rajdy, turnieje, konkursy, wystawy, imprezy plenerowe itp.) – Czynniki mające wpływ na bezpieczeństwo na drogach 	<ul style="list-style-type: none"> – Uczeń chętnie uczestniczy w działaniach na rzecz polepszenia bezpieczeństwa w ruchu drogowym. – Potrafi wyjaśnić, w jaki sposób kolor ubrania oraz oświetlenia (światła i elementy odbłaskowe) wpływają na bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego.

IV. POMIAR OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW – uwagi o realizacji

Pomiar osiągnięć uczniów z wychowania komunikacyjnego jest trudny. Wszystkie wymienione wcześniej osiągnięcia mają prowadzić do jednego najważniejszego –

bezpiecznego uczestniczenia w ruchu drogowego. Najłatwiej to sprawdzić w warunkach naturalnych – w prawdziwym ruchu drogowym. Takich możliwości na ogół nauczyciel nie ma. Wobec tego należy ograniczyć się do obserwacji zachowań uczniów podczas wspólnych spacerów i wycieczek, w symulowanych sytuacjach np. jazda na placu manewrowym, podczas przeprowadzanych dyskusji. Ich zasób wiadomości z tego zakresu zawsze można sprawdzić, stosując odpowiednie sprawdziany i testy. Celem ich jest ustalenie, w jakim stopniu uczeń opanował wiedzę o bezpiecznym dla siebie i innych korzystaniu z drogi.

Sprawdzian może składać się z dwóch części. Pierwsza dotyczyłaby ogólnej znajomości przepisów ruchu drogowym, druga – znajomości znaków i sygnałów oraz zasad pierwszeństwa przejazdu na skrzyżowaniach. Pytania części pierwszej mogą być otwarte, aby uczeń mógł samodzielnie napisać do nich odpowiedzi. Część druga składałaby się z pytań zamkniętych.

Należy pamiętać o tym, iż podobnie jak w szkole podstawowej, tak i w gimnazjum nie zaleca się zmuszania uczniów do uczenia się przepisów na pamięć. Przy każdej nadarzającej się okazji trzeba wskazywać zasadność przestrzegania przepisów zawartych w *Prawie o ruchu drogowym*. Powinny być one dla uczniów zrozumiałe i przez nich akceptowane.

Nauczyciel powinien dołożyć wszelkich starań, aby jego wychowankowie reagowali na występujące w życiu nieprawidłowości i starali się dawać dobry przykład innym - zwłaszcza młodszemu. Dzieci wychowywane są bowiem przede wszystkim poprzez dostarczanie odpowiednich wzorców zachowania. Dorastającej młodzieży należy uświadomić odpowiedzialność za wychowanie nowego pokolenia.

Zajęcia te powinny sprzyjać również kształtowaniu konkretnych umiejętności związanych z ratownictwem. Uczeń gimnazjum powinien dowiedzieć się nie tylko, jak pomóc poszkodowanym w wypadku drogowym, ale również jak nie zaszkodzić sobie.

Należy zwrócić uwagę uczniów na zagadnienia ekologii - w jaki sposób zapobiegać negatywnym skutkom działalności człowieka związanej z rozwojem środków transportu.

Dominującą metodą pracy podczas zajęć z wychowania komunikacyjnego powinna być dyskusja (między innymi analiza wypadków) i wyciąganie wniosków służących poprawie bezpieczeństwa na drodze. Uczniowie powinni zrozumieć, że kultura w życiu codziennym i kultura na drodze to podstawowy warunek wygody i poczucia bezpieczeństwa w każdej sytuacji. Lekcje wychowania komunikacyjnego sprzyjają i powinny przyczynić się do kształtowania humanitarnych postaw ludzkich, tak ważnych przecież nie tylko na drodze.

V. KONTROLA I OCENA – ewaluacja

Ewaluacja następuje na bieżąco w trakcie roku szkolnego, opiera się na obserwacji, jak uczeń sprawnie posługuje się zdobytymi wiadomościami, samodzielnie rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne ujęte niniejszym programem. Ważnym elementem ewaluacji będzie udział młodzieży w „Turnieju Wiedzy o Bezpieczeństwie Ruchu Drogowego”.

VI. BIBLIOGRAFIA

- Zespół autorski „Program nauczania dla gimnazjum - wychowanie komunikacyjne” – Wydawnictwo WSiP Warszawa 2000
- Zespół autorski „Bądź bezpieczny na drodze. Karta motorowerowa. Podręcznik dla gimnazjum.” – WSiP Warszawa 2000
- Witold Bober „Wychowanie komunikacyjne w szkole” – Wydawnictwa Komunikacji i Łączności Warszawa 1998
- Zespół autorski „Bądź bezpieczny na drodze” – WSiP Warszawa 1996
- „Prawo o ruchu drogowym” – Ustawa z dnia 20 czerwca 1997